

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHEMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Oktober 1998 - 19e Jaargang, nr. 79

BESTUUR:

Ere-Voorzitter F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 77	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
--	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
--	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
--	----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	070 - 354 31 73
-----------------	--------------------	------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in januari 1999.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 december 1998.

ISSN 1382-8207

Dit jaar werd door de media verheugend veel aandacht besteed aan de geboortedag van wijlen Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, die honderd jaar geleden achttien jaar werd. In Apeldoorn waren ter gelegenheid hiervan een week lang feesten georganiseerd. Ik was met Mees, onze immer actieve secretaris, uitgenodigd de onthulling bij te wonen van een beeld van de jonge Wilhelmina, zoals Apeldoorn haar destijds kende. Wij genoten daarbij van de speech van Engelandvaarder de Vos (Bram voor zijn vrienden) die op bijzondere wijze de relatie legde tussen Koningin Wilhelmina en Prinses Margriet, die hij daarna uitnodigde de onthulling te verrichten. Door televisie en pers werd er uitgebreid over bericht.

Bij de herdenking van Koningin Wilhelmina door de Engelandvaarders in de Nieuwe Kerk in Delft, was deze keer televisie aanwezig. Daar werd diezelfde avond een programma in NOVA aan gewijd.

Onze reünie op de Vliegbasis Gilze Rijen was weer een groot succes. Jan Bakker en Jacob de Mos, onze evenementencommissarissen, hadden het prima geregeld. De routebeschrijving was duidelijk en bijna alle automobilisten wisten, ook na een omleiding, de Basis te vinden. Als je met openbaar vervoer kwam en op het goede moment uit de goede trein stapte, was je met het busvervoer van de Basis ook in de kortste keren op de reünie.

Wij hadden ons allen verheugd op een weerzien met Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard, maar helaas kon onze Beschermheer niet aanwezig zijn. Wij hopen van ganser harte dat zijn gezondheidsproblemen nu snel achter de rug zijn en dat Hij van een mooie herfst zal kunnen genieten. Wij hebben zeer nadrukkelijk op Zijn gezondheid het glas geheven en deden dat ook ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van onze onvolprezen secretaris: Mees Borel Rinkes.

In november is er de herdenking van de sterfdag van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, bij het monument in Den Haag. Jacob de Mos zal het ongetwijfeld weer prima regelen en we verwachten er veel mensen. Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

Het is dit jaar 50 jaar geleden dat de eerste reünie van Engelandvaarders plaatsvond. Er zouden nog 20 jaren voorbij gaan voordat de Stichting Genootschap Engelandvaarders werd opgericht.

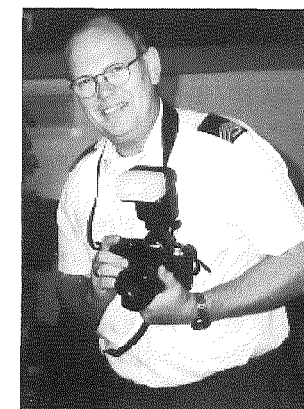
Op 23 september vierden wij onze vijftigste reünie, evenals vorig jaar gehouden op de vliegbasis Gilze-Rijen. De Koninklijke Luchtmacht, i.c. de Tactische Helikopter Groep Klu was opnieuw onze gastheer en wat een gastheer.

Iedere deelnemer aan de reünie kreeg een brochure over het werk van de Luchtmacht waarin tevens een schriftelijk welkom van de Commandant van de vliegbasis, Kolonel-vlieger R.M. Arns (hierbij afgedrukt). Eenmaal geregistreerd werden snel weer oude vrienden en kennissen ontmoet en kwamen de tongen los. Ook dit jaar ontbraken er weer vele Engelandvaarders. De lijst met overledenen wordt naarmate de jaren voorbij gaan alleen maar groter. Na het geanimeerde samenzijn gesmeerd door een drankje gingen de deelnemers naar het restaurant van de basis. Namens de Commandant Koninklijke Luchtmacht was aanwezig de Generaal Majoor Macco. Na een indrukwekkende demonstratie van de Apache helikopters namen de reünisten afscheid van onze gastheren. Het mag toch weer gezegd worden: Een perfecte ontvangst en een goed samenzijn.

Onze secretaris Mees Borel Rinkes vierde haar verjaardag, een Kroonjaar. Op 20 september werd zij door de leden van het bestuur uitgenodigd voor een verjaardagslunch. Voor onze secretaris een volledige verrassing. Namens alle bestuursleden kreeg zij een verjaardagsgeschenk aangeboden.

Penningmeester Fred Beukers controleert nog even de laatste betalingen door reünisten samen met Mees Borel Rinkes en Sara Beauchamp, kleindochter van Engelandvaarder Jacob de Mos.

De Luchtmacht fotograaf aan het werk tijdens onze reünie.

Gilze-Rijen, 23 september 1998

Geachte reünisten,

Het is voor mij, als commandant van de Tactische Helikopter Groep Koninklijke Luchtmacht, een bijzondere eer u hier op de vliegbasis Gilze-Rijen te verwelkomen voor uw traditionele reünie. Vorig jaar was u hier ook al te gast. De zorg die u toen kreeg en de aandacht die aan u werd besteed was kennelijk zo goed dat het voor u een goed excuus was om weer terug te komen.

U behoort tot de bijzondere groep Nederlanders die zich in de donkere oorlogsdagen persoonlijk hebben ingezet om het, vaak met gevaar voor eigen leven, op te nemen tegen een oppermachtige vijand. U hebt destijds grote moeite gedaan om u vanuit het bezette gebied te voegen bij de geallieerde strijdkrachten. De reis die u daarvoor moest maken was bezaaid met grote risico's, ontberingen en soms zelfs gevangenschap.

U hebt allen gemeen dat u die complete reis hebt volbracht. De vaak moeizame overtocht naar Engeland, uw inzet in of boven de bezette gebieden, de invasie in Normandië en voor velen van u ook de deelname aan de bevrijding van Nederland. Dát heeft u gemaakt tot Engelandvaarder, een bijzondere categorie Nederlanders die de vijand van toen met kracht heeft bestreden.

Maar belangrijker dan dat is wellicht het voorbeeld dat u, met uw houding en uw tot de verbeelding sprekende reis, hebt gegeven voor de mensen die toen achterbleven. En zeker ook, zoals in mijn geval, voor een latere generatie. Wij kunnen niet anders dan met grote dankbaarheid terugdenken aan wat u toen heeft gedaan.

Ik hoop van harte dat u vandaag met elkaar van een geslaagde reünie kunt genieten!

*De commandant
Tactische Helikopter Groep Koninklijke Luchtmacht/
vliegbasis Gilze-Rijen,*

*R.M. Jans
Kolonel-vlieger*

KONINKLIJKE LUCHTMACHT

DE JAARLIJKE WILHELMINA HERDENKING

Van Jacob de Mos ontvingen wij gegevens over de jaarlijkse herdenking van de sterfdag van Koningin Wilhelmina.

Op zaterdag 28 november 1998 wordt opnieuw de sterfdag van Koningin Wilhelmina herdacht bij haar standbeeld in Den Haag tegenover Paleis Noordeinde.

De ontvangst bij de Raad van State, Paleisstraat 1, is van 10.45 tot 11.00 uur. De plechtigheid begint om 11.15 uur.

Degenen die met eigen vervoer komen en zich hebben opgegeven voor het bijwonen van de plechtigheid aan ondergetekende, krijgen een kaart toegestuurd voor de parkeergarage en tevens een oranje herkenningskaart die men goed zichtbaar achter de voorruit moet plaatsen, daar er voor Engelandvaarders boven in de garage plaatsen zijn gereserveerd. De parkeergarage van de Raad van State bevindt zich in de Parkstraat 2, tegenover de Kazernestraat.

Voor hen die met het openbaar vervoer komen:

Vanaf het Station Hollands Spoor: Tramlijn 8 of 16, buslijn 5, naar halte Kneuterdijk.

Vanaf het Centraal Station: Tramlijn 7 of 16, buslijn 22 of 4 naar halte Kneuterdijk.

Na afloop van de plechtigheid gebruiken we gezamenlijk een kopje koffie in de Gotische Zaal van de Raad van State.

Vergeet niet uw groot model onderscheidingen mee te nemen S.V.P

Jacob de Mos

Marjorystraat 26

3151 JK Hoek van Holland

Tel : 0174-38218

Wij ontvingen de volgende mededeling van het Algemeen Rijksarchief

Was u tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken bij de kustvaart of was u Engelandvaarder? Zoekt u informatie over de coasters, die tijdens de bezetting onder Duitse of geallieerde vlag voeren. Als u benieuwd bent naar de bronnen van de kustvaart in oorlogstijd, dan is deze cursus iets voor u. De auteur van het boek 'Op tegengestelde koersen', D. Brongers geeft uitleg, een opdrachtje en een rondleiding op dinsdagavond, 24 november van 19.00- 21.00 uur. Prijs inclusief boek : f 75,-. Lokatie: Den Haag, Algemeen Rijksarchief. Inlichtingen en aanmelding bij mw. Balk, tel: 070 - 3315606.

JAN WILLEM THEODOOR BOSCH**29-6-1915 - 2-7-1998****Drager van 2x het Vliegerkruis - Kruis van Verdienste
Oorlogsherinneringskruis - Distinguished Flying Cross
Oud-gezagvoerder KLM**

Op 2 juli is plotseling overleden Jan Bosch. Op zijn verjaardag enkele dagen daarvoor genoten hij en zijn vrouw nog van een gezellig etentje met zijn beste vrienden. Bij zijn overlijden kwam er een eind aan een kleurrijk leven in dienst van Nederland. Als een van de weinigen vocht hij reeds in de meidagen van 1940 in zijn Fokker D 21 tegen de Luftwaffe en stortte neer, na te zijn beschoten door een Duitse Messerschmitt, bij het vliegveld De Kooy. Hij wist enkele meters boven de grond uit het toestel te springen, dat daarna neerstortte en in brand vloog. Spoedig daarna zat hij alweer in de lucht in een ander vliegtuig. Jan Bosch werd geboren in Pompanoea in Nederlandsch-Indië, waar zijn vader bestuursambtenaar was. Voor zijn schoolopleiding werd hij naar Nederland gestuurd waar hij na zijn eindexamen H.B.S. in Leiden Indisch Recht ging studeren. Het vliegen zat hem echter al jong in het bloed en van zijn gespaarde zakcenten nam hij vlieglessen bij de Nationale Luchtvaartschool te Waalhaven. In 1936 kwam Jan bij de vliegopleiding op Soesterberg waar hij les kreeg van o.a. Leegstra, Van Weerden Poelman en anderen. Op Soesterberg leerde Jan de fijne kneepjes van het vak. Na de capitulatie van Nederland viel hij net als zijn vrienden - vliegers in een afschuwelijk vacuüm, een ellendig gevoel voor deze jonge vliegers. Al spoedig waren hij en zijn vrienden plannen aan het maken om uit Nederland weg te gaan en de oorlog in geallieerd gebied voort te zetten. Samen met zijn beste vriend Bodo Sandberg vertrok hij in 1942 via de van Niftrik route naar België, Frankrijk en uiteindelijk Zwitserland. Daar werd hij opgesloten in het werkkamp Cossonay na eerst van het leven in de gevangenis van Belle Chasse te hebben geproefd. Samen met Bodo Sandberg verliet Jan Zwitserland in januari 1943 op illegale wijze en beiden kwamen na een barre tocht over de Pyreneeën in Spanje aan. In Barcelona werden zij gepakt, weer vrij gelaten en via de consul doorgesluist naar Portugal vanwaar zij naar Engeland zijn gegaan. Op 26 juli 1943 ontving hij het Kruis van Verdienste. In Engeland nam Jan natuurlijk dienst bij de RAF en op 29 juli 1943 werd hij bevorderd tot Eerste Luitenant Vlieger en was al spoedig piloot van een Mosquito Pathfinder. Hij maakte 65 operationele vluchten, waarvan 20 boven Berlijn. Hiervoor werd hij onderscheiden met het D.F.C.

Op 17 mei 1945 werd Jan herenigd met zijn vrouw in Den Haag na vanuit Eindhoven met alle mogelijke voertuigen te hebben gelift. Hij vloog echter terug naar Engeland om een grote kist met levensmiddelen te kopen voor zijn familie in Holland. Hij hervatte zijn studie Indisch Recht en behaalde zijn meester titel. Hem werd toen gevraagd of hij bij de KLM in dienst wilde komen. Jan aarzelde geen seconde. In 1947 werd hij gezagvoerder op toen nog propeller vliegtuigen, naderhand vloog hij ook in de DC-8, het straalvliegtuig van de KLM voor het begin van de Boeing 747. Op vele reünies van de Engelandvaarders die hij, als het enigszins kon, bijwoonde was Jan een geziene gast. Eenmaal op zijn praatstoel kon hij smakelijk vertellen over de belevenissen in zijn leven. Ons Genootschap verliest een goede vriend.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen sterkte toe dit verlies te dragen.

Henk Brinkman

IN MEMORIAM**Edzard Moddemeyer****1916 - 1998****Bronzen Kruis**

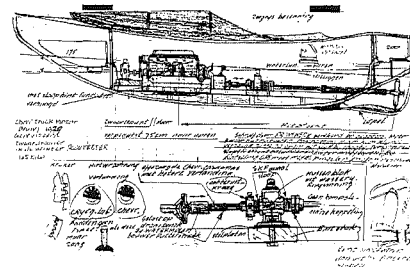
Vanuit Australië kreeg ik het bericht dat Edzard Moddemeyer in september in Den Haag is overleden. Ik kende Edzard sinds september 1943 toen Anton Schrader me voorstelde een van zijn bootjes naar Engeland te brengen en Edzard zijn motorist bleek te zijn. Op zee gaf de moter het op door een falende bobine, een veel voorkomend euvel van non-marine benzine motoren, en we kwamen de volgende dag met de vloed Hoek van Holland binnen langs de Duitse wachtschepen, die geen aandacht aan ons schonken. Deze poging en de latere overtocht zijn uitvoerig beschreven in Jan Bruin's publicatie 'Vrijheid achter de horizon'.

Teruggekeerd op het vaste land was het duidelijk dat improvisatie niet altijd werkt op zee en Edzard en ik besloten een zeewaardig vaartuigje klaar te maken met motor en zeilvermogen. Edzard was een werktuigbouwkundig ingenieur opgeleid in Duitsland en met een artistiek temperament. Hij was

niet grootgebracht 'messing about in boats' maar met zijn enthousiasme voor ontwerpen en constructie vulden we elkaar aardig aan. Op de werf van Jos de Haas aan de Vliet bouwde hij een oude Chevrolet motor in een vlet, de overbrenging en as werden naar zijn ontwerp vervaardigd in de werkplaats van het Kamerling Onnes laboratorium in Leiden, waar ik Professor de Haas kende. Nu verbaas ik me nog steeds over het gemak waarmee we ons verplaatsten in die tijd. De benzinetank werd gesloopt uit een oude Hudson in Nijmegen en we stonden met die tank vol met rode Wehrmacht benzine in de trein naar Den Haag, de controles ontwijkend. Toen de constructie gereed was en we de vlet naar de Zuid-Hollandse eilanden hadden gekregen, bleek het dat de schroef te groot was voor het toerental van de motor. Kerstmis 1943 brachten we door in vriezend weer op een zandplaat, vier centimeter van ieder schroefblad afzegend. Edzard vindingrijkheid heeft veel bijgedragen aan de succesvolle overtocht op 22 en 23 februari 1944.

Hierbij afgebeeld een schets van de vlet met het commentaar van Edzard. Het patrouille vaartuig dat ons oppikte had instructie gekregen om de vlet tot zinken te brengen. Dit geschiedde met onze medewerking. Na aankomst in Londen en een periode in de Patriotic School en het bezoek aan H.M. de Koningin liepen onze wegen uiteen. Edzard verdween naar Bristol en ik kwam terecht bij de verkenningssafdeling van de Brigade. Door de jaren heen hebben we het contact behouden ondanks mijn verblijf in het buitenland. Iedere paar jaar zagen we elkaar in de 'Posthoorn' in Den Haag. Laat in de tachtiger jaren ontwikkelde hij een belangstelling voor de watersport, produceerde logboekbladen met pentekeningen en we wisselden gegevens uit over de navigatie in Nederlandse wateren en Chileense fjorden. Toen ik hem voor het laatst zag in juli dit jaar leed hij al aan de verschijnselen van de ziekte van Parkinson, liefderijk verzorgd door zijn vriendin Inge. Zijn geest was nog helder en hij drukte zich kernachtig uit over de situatie in het vaderland. Zijn vrienden en tochtgenoten zullen hem missen.

John Osten
Valparaiso
Chili

G. van Weezel Errens Overleden 9-8-1998

Guus kwam in Lerida in Spanje aan in maart 1944 na een zeer snelle reis vanuit Nederland. Hij had de afstand samen met zijn vriend Wim Henneman vanuit de Haag, Hollandse Spoor in precies 14 dagen overbrugd door zoals een aantal anderen voor hem ook hadden gedaan nl. in de opbergkast onder een spoorwegrijtuig te kruipen en zij beiden zodoende in sneltreinvaart in de Pyreneeën aankwamen in het dorpje Bagnières de Luchon. Daar vonden zij een hotelletje en de volgende dag sjuowden de twee reizigers de laatste berg (de grens) over om daarna in Lerida aan te komen. De wachttijd daar werd verlengd vanwege D-Day en daardoor mochten zij en de anderen die in Lerida zaten Engeland niet binnen. Na lang wachten vertrokken ongeveer 40 Engelandvaarders via Gibraltar, Oran en Algiers naar Engeland. Na een tussenstop in de 'Patriotic School' gingen allen hun eigen weg. Guus ging met de Koninklijke Marine naar Indië en Wim werd piloot op een verkenningsvliegtuig. Eind jaren 60 ontmoette ik Guus weer opnieuw na mijn terugkeer uit Nieuw Zeeland. Guus heeft ondanks zijn druk zakelijk leven veel betekenis gehad voor de Engelandvaarders gedurende de eerste periode van het bestaan van het Genootschap. Hij heeft indertijd onder de bezielende leiding en steun van onze toenmalige voorzitter Harry Linthorst Homan met nadruk gewezen op het bestaan- en de toepassing van de Wet Buitengewoon Pensioen en organiseerde vele werkbesprekingen met de leiding van de Buitengewone Pensioen Raad (BPR, nu PUR-BP) en met die van de Stichting 1940-1945. Hij legde toen mede, als het ware, de basis voor de mogelijkheid om Engelandvaarders die in het ongerede waren geraakt alsnog een menswaardig bestaan te verschaffen dankzij de toepassing van deze "Verzetswet". Voor velen waren Guus en zijn echtgenote Janny dierbare en gezellige vrienden. Wij herinneren ons de vergaderingen met de toenmalige bestuursleden en adviseurs van ons Genootschap, de reünies, de ontvangsten of zo maar het gewoon binnenvallen in hun huis aan de Nieuwe Parklaan in Den Haag. Je kon Guus ook wel vinden achter een imposante hengel in de achtertuin beneden bij de vijver van het Westbroekpark. Maar nu - Guus is niet meer. Een karaktervolle Engelandvaarder die op 9 augustus dit jaar zijn laatste reis aanving voor een Rust in Vrede.

Wij wensen Janny, de kinderen, familie en vrienden die hem zullen missen heel veel sterkte toe. Wij zullen hem in onze herinnering niet vergeten.

Sam G. Timmers Verhoeven

Onder deze kop verscheen in het tijdschrift 'Medisch Contact' van september een artikel over Engelandvaarder dr. A.J. van Meurs. Er zijn mensen die maar geen genoeg krijgen van het artsenvak, artsen die lekker willen doorwerken totdat hun lichaam of geest hen in de steek laat. Zo begint het artikel over van Meurs die huisarts en penningmeester is van de Stichting Verontruste Niet Rustende Huisartsen. Samen met de Overleggroep Leeftijd Discriminatie (OLD) zetten zij zich in voor de afschaffing van de in 1989 ingevoerde leeftijdsgrens voor artsen. Dr. van Meurs heeft zijn praktijk niet opgegeven maar doordat het ziekenfonds hem niet betaalt is hij aangewezen op particuliere patiënten. Zijn praktijk telt ongeveer negenhonderd patiënten en hij staat nog steeds voor hen klaar in de praktijkruimte in hetzelfde huis waar hij nu ruim 40 jaar zijn praktijk uitoefent. Dr. van Meurs draait ook eens in de negentien dagen een nachtdienst bij de Haagse Doktersnachtdienst.

Solidariteit en bestrijden van onrecht.

Men zou kunnen zeggen dat dit de kenmerken zijn van Dr. van Meurs. Hij begon zijn medicijnenstudie in september 1940 aan de Universiteit van Leiden. In 1943 werd zijn studie onderbroken toen de Duitse bezetters studenten oppakten om ze in Duitsland te laten werken. Van Meurs belandde in gevangenissen en straffampen maar liet zich niet kisten. Hij ontsnapte uit een Duits kamp aan het Bodenmeer. Met een kogel in zijn been en een in zijn rug bereikte hij zwemmend de Zwitserse grens. Via Zwitserland en Frankrijk bereikte hij zoals zoveel andere Engelandvaarders Groot-Brittannië. Daar gaf hij zich op voor de strijd in Nederlands-Indië, het land waar zijn vader bankier was geweest. Voor zijn vertrek trouwt hij met de vrouw van zijn dromen, een gelukkig huwelijk tot haar dood 45 jaar later. Hij neemt ook deel aan de strijd in Korea. De onderscheidingen die hij bij officiële gelegenheden draagt herinneren de buitenstaander aan zijn inzet voor het vaderland.

HJMB

UIT DE REGIO

Engelandvaarder Lazeroms meldt ons dat de volgende Regio-Zuid bijeenkomst wordt gehouden op 5 november a.s. in Motel Gilze-Rijen. Men rekent op dezelfde goede opkomst als de vorige keren.

De titel van het boek is typerend. "Allies in a Bind", een soort gedwongen verbintenis waarbij de twee landen, Australië en Nederlands-Indië, in ieder geval tijdens de oorlog, tot elkaar veroordeeld waren. Het gehele boek dat een nauwkeurige beschrijving geeft van het vele dat vooral door NEFIS, de Nederlands-Indische Intelligence dienst die er op gericht was zoveel mogelijk informatie over de Japanse bezetting te weten te komen, is gedaan. Het is eigenlijk niet te geloven dat in de Nederlandse media nauwelijks melding is gemaakt over de offers en heldendaden van deze mensen. Hun doorzettingsvermogen, hun moed vooral zijn indrukwekkend. Vooral ook omdat eenmaal ontdekt, de Japanse bezetter meedogenloos was en onthoofding meestal binnen een dag of minder volgde. Er zijn een aantal onderscheidingen uitgereikt, maar de meeste van deze militairen hebben het zonder onderscheiding voor hun moed moeten doen. Een enkele zoals de Amboneze sergeant, Julius Tahija, later bekend als politicus, kreeg de Militaire Willemsorde, de meeste anderen kregen een schriftelijke dankbetuiging voor bewezen diensten. Velen van hen zijn gesneuveld en zoals Ford zegt in zijn conclusies, vele van hen waren aan de Japanners ontsnapt vanachter de linies of vanuit Timor, daaronder waren er ook die reeds voorheen uit Nederland als Engelandvaarder waren ontsnapt. Het is een verhaal geworden dat op bijna elke bladzijde een filmscript kan worden. Er zijn er niet zoveel meer over. In volgende afleveringen van de Schakel zal nader worden ingegaan op het werk van deze Engelandvaarders in Australië en het werk in Nederlands-Indië na afloop van de oorlog tegen Japan.

Verder gaat het boek over de vele ruzies tussen de Australische regering en de in Australië gevestigde Nederlands-Indische regering onder leiding van Van Mook. Toenemende frustraties leidden op een gegeven ogenblik tot een breuk tussen deze instanties.

HJMB

ENGELAND SPIEL WEER IN HET NIEUWS

De laatste maanden zijn er een aantal publicaties verschenen in regionale dagbladen en ook op 22 september in het landelijk dagblad 'De Telegraaf'. Aanleiding was de verklaring duidelijk geïnspireerd van Britse zijde is dat de verschrikkelijke afloop van de in Nederland gearachuteerde agenten te

Zij eerden de allereerste Engeland-vaarster

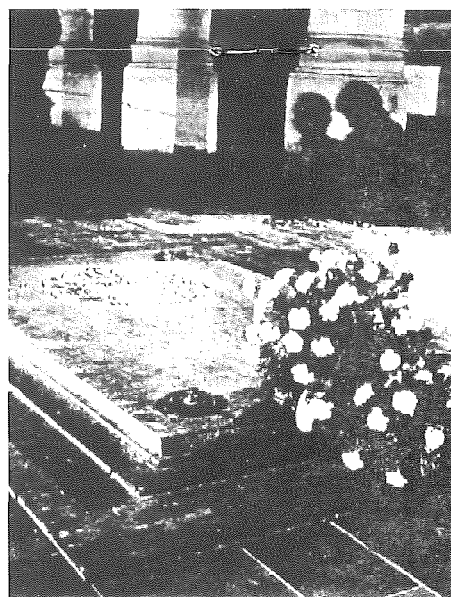
Naast de vreugde van het weerzien na een kwart eeuw, hebben enige honderden Engelandvaarders zaterdagmorgen in Delft eer bewezen aan wie we de allereerste Engeland-vaarster zouden kunnen noemen: Koningin Wilhelmina. Op de sluitsteen van haar grafkelder in de Nieuwe Kerk te Delft legde een deputatie van vijf oud-Engelandvaarders een krans.

Die vijf waren mevrouw Ida L. Veldhuyzen-Van Zanten, de heer P. Tazelaar, kol. H. Doorenbos (namens de Kon. Landmacht), kap. ter Zee A. de Jong (namens de Kon. Marine) en kol. E.K. Baron van Voorst tot Voorst (namens de Kon. Landmacht). En dit gebeurde dan tijdens een korte en sobere, maar stijlvolle plechtigheid. In tegenwoordigheid van Koningin Juliana en Prins Bernhard, die speciaal de wens te kennen hadden gegeven hierbij aanwezig te zijn.

Hun aanwezigheid, juist in deze kerk der Oranjes gaf uiteraard extra luister aan de reünie van de oud-Engelandvaarders. Op deze markante foto is Delfts burgemeester, mr. J. Ravesloot links naast de Koningin gezeten. Ontroerend, zinnig en inspirerend was voorwaar ook de vocale en instrumentale vertolking van het magistrale "Land of hope and glory", ingezet door Die Delftsche Sanghers en instrumentaal ondersteund door leden van de Kon. Militaire Kapel en kerkorganist Jan J. van den Berg.

Juist dit lied, ook wel het "tweede Engelse volkslied" genoemd, voerden de aanwezigen in gedachten terug naar het wel en wee van Engeland in oorlogstijd, vanwaaruit zeer velen hunner de strijd tegen de bezetter van het, vaak met gevaar voor eigen leven, ontvloden vaderland voortzetten. Een tijd waarbij we in ons vorige nummer al even stilstonden. En waaruit u weet, dat nu juist 25 jaar gelden op initiatief van Koningin Wilhelmina in Londen een eigen home voor Engelandvaarders werd opgericht.

Mr. H.P. Linthorst Homan herinnerde daar uiteraard aan in zijn welkomstwoord, waarna jhr. mr. C.J.A. de Ranitz de herdenkingsrede uitsprak. "Na de tweede wereldoorlog zijn talrijke idealisten teleurgesteld omdat de organisatorische gescheidenheid in Nederland is gebleven", aldus deze spreker, die niet verzuimde ook het huidige tijdsgewricht in zijn woorden te betrekken. "Bij de jongeren heerst onzekerheid en de gezagsorganen zijn vaak moreel zwak en krachteloos. Wilhelmina was echter zekerheid en ook nu aanvaarden wij het beschutend gezag van de Oranjes nog alom". Een sterkend woord dus, uitgesproken op een zinvolle plaats. De eigenlijke reünie speelde zich verder in de Stadsdoelen af, waar het gezelschap zich te voet heen repte, waar een koud buffet wachtte, waar de ene oud-Engelandvaarder al koutend en schouderkloppend naar de andere oude strijdmakker liep, kortom waar het echt ouwe jongens onder elkaar was, een reünie als deze eigen. Maar waar ook werd besloten het inderhaast in elkaar getimmerde Genootschap van oud-Engelandvaarders in een officiële Stichting om te zetten om een nog hechtere band te kweken met lotgenoten. En de dames en heren spraken af, dat reünies als deze meer gehouden moeten worden. De vertoning van de film "Wederzijds" vormde een ander verpozigselement.

wijten zou zijn aan het falen van bepaalde medewerkers van de Britse dienst de SOE. De publiciteitscampagne begon in de Britse media en breidde zich uit naar Nederland. Als we de verklaringen mogen geloven lag het allemaal aan het falen van de Engelse medewerkers van de SOE (Secret Operations Europe). Voor Engelandvaarder Hans Hoets opnieuw een reden om bepaalde zaken recht te zetten. Onder de kop "Wel Misleiding" vermeldde hij in de rubriek: Wat anderen ervan denken in de Telegraaf van 29 september 1998:

"Uw artikel van 22 september j.l. over het Engelandspiel vermeldt dat de SOE onder Majoor Blizzard blunderde en dat de nu vrijgegeven documenten definitief een einde maken aan de speculatie dat de Britten tientallen geheim agenten offerden om de Duitsers op een dwaalspoor te brengen. Maar diezelfde Blizzard zei op 24 september 1942, vlak voor het vertrek van de door hem opgeleide agent, ir. K.W.A. Beukema toe Water: "Don't go. You won't come back." Beukema toe Water sprong toch, samen met Cees Drooglever Fortuin. Net zoals 42 andere agenten over een periode van 15 maanden vielen ze in de handen van Abwehr en SD. Het Engelandspiel maakte m.i. deel uit van een misleidingsoperatie die de Duitsers moest wijs maken dat de invasie niet in Normandië maar bij Calais zou plaatsvinden. In een BBC documentaire uit 1984 verklaren drie Engelse officieren en stafleden te hebben geweten dat Nederlandse Engelandspiel agenten vastzaten omdat ze hun security-checks niet gebruikten of veranderden. Leonard Marks, hoofd-codist en cryptograaf, zegt mondeling en schriftelijk brigadier Gubbins (Director Operations SOE) te hebben gewaarschuwd. Gubbins zou daarop hebben geantwoord: 'Daar mag je met niemand over spreken' en parachuteert nog 17 Nederlandse agenten in de handen van wachtende Duitsers. Slotopmerking van Marks: "Het Engelandspiel heeft een onverwachte ontknoping die hoge kringen in verlegenheid kan brengen... verder kan ik niets zeggen". Overigens werd onlangs op het internet geopenbaard dat slechts 15% van de SOE archieven bewaard is gebleven. De rest is verbrand of weg."

Pieter J. Hoets, (auteur "Engelandspiel ontmaskerd"), Darien (VS).

Een bewolkte namiddag in januari 1973. Donkere onweerswolken pakken zich samen boven Canberra, de federale hoofdstad van Australië. Een aantal mensen hebben zich verzameld in een vergader- en partycentre in Belconnen, een van de nieuwgebouwde woonwijken van Canberra. Veiligheidsmensen lopen af en aan. In het gebouw staan een aantal mannen en een enkele vrouw in kleine groepjes bij elkaar wachtend op de dingen die gebeuren gaan. De Nederlandse driekleur wappert voor het partycentrum. Een Daimler komt aanrijden. Eruit stapt de man die de meesten van ons wel kennen maar weinigen ooit mee kennis hebben gemaakt. Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden. Lenig springt hij de auto uit. Hij wordt begroet door de gezant en een aantal andere begroeters. Binnen is er een verandering van atmosfeer. Hij is aangekomen en zal nu snel naar binnen komen. Zoals gewoonlijk bij zulke gelegenheden beginnen sommige wachtenden naar voren te dringen. Ze willen hem de hand schudden en misschien ook wel hun verhaal kwijt. Achter de Prins loopt een Wing-Commander van de RAAF, toegevoegd door de Australische regering aan het gevolg van de Prins tijdens zijn bezoek aan Australië. Een lange slanke blonde man. Ineens weet ik wie het is. Zijn naam is Lusink, Engelandvaarder mij bekend uit Zwitserland. Een volkomen verrassing hem hier te zien. Hij loopt in het gevolg van de Prins die begonnen is met handen te schudden en te praten met de wachtenden. Ineens zie ik het weer. Place St. Francois, Rue Grand Chêne. Het hotelletje daar. Ons eerste verlof vanuit Cossonay. De stem is niet veranderd. Hij geeft zijn adres, ergens bij Penrith vlak aan de voet van de Blue Mountains, niet ver van Springwood. Bel me als je tijd heb. Engelandvaarder Lusink en ik hebben elkaar bijna 30 jaar niet gezien en toch is er weer die plotselinge band. De ontmoeting met de Prins loopt goed. Een gezellige bijeenkomst een paar korte woorden. Geklap en stemmen die zich verheffen. Het bezoek is voorbij. Buiten barst het onweer in alle hevigheid los. Het water komt met bakken naar beneden. Een kort gewuif ook van Lusink kennelijk naar mijn kant. Het is weer voorbij.

Een ontmoeting.

HJMB

Deze Schakel is dan weer de laatste van 1998. Over enkele maanden zitten we weer midden in de feestdagen, melden zich de herinneringen en denken wij terug aan diegenen die ons dit jaar zijn overleden. Ik wens u en uw familie namens de redactie en het bestuur van ons Genootschap een gelukkig Kerstmis, een goed uiteinde en een goed begin van 1999.

Laten we hopen dat we elkaar nog vele jaren in goede gezondheid kunnen ontmoeten.

H.J.M. Brinkman

SCHIPBREUK EN GERED

Een Engelandvaart met hindernissen.

Door Mevrouw. P. Lousada-van der Laan.

Met veel belangstelling en ontroering heb ik de ontsnappingsverhalen in "De Schakel" gevolgd. Ik leef steeds weer ten volle met de spanningen mee.

Toen onze regering capituleerde en mijn vader vanuit Scheveningen zoals wij hoopten naar Engeland vertrokken was, bedacht mijn moeder dat zij haar zuster in Argentinië wilde bezoeken. Als Zwitserse van geboorte, stuurde ze mij naar de Zwitserse consul in Den Haag om te vragen hoe laat en wanneer wij met de trein naar Zürich mee konden. De consul bekeek onze passen en schudde het hoofd. Door haar huwelijk was mijn moeder Nederlandse geworden, verklaarde hij en de Duitsers zouden haar niet laten vertrekken.

"Dan gaan we naar de Argentijnse consul", vertrouwde ze me toe. Die resideerde in Rotterdam. De Argentijnse consul bekeek paspoort en brief met invitatie uit Buenos Aires en schudde zijn hoofd. "Als Nederlandse maakt u geen enkele kans". Hij gaf haar de brief terug. Wat was het dat hem er toe bracht haar paspoort wat langer in de hand te houden? We zullen het nooit weten maar mijn moeder zei "Ziet u? Ik ben in Chili geboren". Hij klapte het paspoort dicht gaf het haar terug en zei: "Valparaiso! Señora. Gaat u naar de Chileense ambassade in Den Haag". Chileense ambassades zorgen voor Chilenen en met geweldige hulp hunnerzijds arriveerden we eind april 1941 met de "Cabo de Hornos" van de Ybarra Cia in Buenos Aires. Onze eerste aanvraag van mij en mijn zus om naar Engeland te reizen werd afgewezen,

maar de tweede keer lukte het en daarom waren er... Voor ons geen Pyreneeën. Geen bergpaden op en af. Wij waren schip-breukelingen. De fatale torpedo had de PORT VICTOR midscheeps ge-troffen. Pal in de machinekamer.

George was daar afgelost en de trap opgeklommen toen de luchtdruk van een luide ontploffing hem tegen de grond sloeg. Versuft bleef hij rond kijken naar de ravage om zich heen. Toen instinctief weg. Het vege lijf redden.

Ik stond aan dek. Even tevoren, nog eer ik de zware dubbele verduisterings-gordijnen opende had ik op mijn horloge gekeken. Mijn kleine Cyma wees... Ik weet het niet meer... Ik denk half acht.

De Canadese legerarts, die na een lange dienstdadigheid op de Falkland eilanden met verlof naar Engeland reisde, ging mee. Hij sloot zorgvuldig de gordijnen weer. Het was fris buiten. Ik was blij dat ik mijn bontjas aan had. We bleven niet lang. Toen ik me omdraaide om naar binnen te gaan, wierp de krachtige luchtdruk van een verblindende explosie me meters weg. Over het ineens sterk hellende dek rolde ik tot de reeling waar het schuimend zeewater al doorheen spoelde. Duval trok me overeind en gaf me mijn reddingsgordel aan. Omdat ik in mateloze woede over deze lafhartige aanslag luid begon te brullen, sloeg hij me in het gezicht.

De salon was vol en genoegelijk warm. Mijn zuster zat met de drie Franse jongelui die zich bij de Gaulle gingen aansluiten aan een kaarttafel. Er werd veel gelachen en al gesticulerend, luid gepraat. De passagiers zagen het goedmoedig aan. Typisch zijn die continentals toch. Behalve wij vijf foreigners waren er, behalve een ongeveer tachtigkoppige bemanning nog zestig Engelse passagiers aan boord. In de hoek bij de bar speelde Thomson Schotse liedjes op zijn trekharmonica. Toen ook hier de dreunende explosie. Het licht viel uit. Stoelen en tafels vielen om. Glazen en flessen vergruizelden. De Port Victor maakte waanzinnig slagzij. Ook hier zwarte duisternis en die plotselinge stilte na het stoppen van de motoren.

Bleek kwam de noodverlichting op gang en toen begonnen de sirenes hun gillend alarm. Dat ging door merg en been. We hadden dat gehuil al vaker gehoord als er sloepenrol gehouden werd, maar nu was het dodelijke ernst. In het zwakke lichtschijnsel had ik mijn zuster gevonden. We stonden dicht op elkaar gepakt wachtend op het onvermijdelijke "abandon ship". De bemanningsleden stonden op hun plaatsen rustig en duidelijk hun orders te

geven. In de aaneengesloten groep voortschuifelend bereikten we onze reddingsboot. Ik wilde nog terug naar de hut. Waarom had ik juist deze avond voor het eerst mijn tasje met pas en een paar sieraden in mijn kooi laten liggen? Mijn zuster hield me tegen. Later zei de cabin steward, "Good you didn't duck, it was full of water already when I passed it."

De zware dekzeilen die onze reddingboten tegen de regens hadden beschermd moesten nog weggeschoven worden. "Get in as quickly as you can! Hurry!" Het viel niet mee. Je moest over de reeling in de boot komen, die nog in de takels hing. Ik klauterde vlak achter Malie aan. Het was zaak om zo gauw mogelijk te gaan zitten: je zo klein mogelijk te maken om plaats te maken voor de anderen.

Daar kwam het eerste van de vier kanonschoten. De sloep naast ons hing opeens loodrecht. Allen die er al in hadden gezeten stortten in het water. Een misselijk gezicht zo een boot die nog maar aan één punt vast zit. Het tweede schot. Nu aan bakboord. Onze sloep ratelde nu neer en kwam met een harde klap op zee. Een van de matrozen die bij ons zat kreeg natte voeten hetgeen hij ons in paniek meldde. "God! The boat's leaking. We're sinking." Ook mijn zuster had een natte voet opgelopen, maar zij had wijselijk haar mond gehouden. Ronald, de machinist die het commando over onze sloep had snoerde de matroos de mond. "Shut up Jack. I checked the boat this morning. It's alright. It must be rainwater. We must get away from the ship now." Even een verwarrend gehaspel met de riemen en toen verwijderden we ons met krachtige slagen roeiend, van het zinkende schip. De zwarte schaduw stak nog dreigend vlak achter ons omhoog, maar om ons heen werd geroepen "HELP HELP". De lampjes van de reddingsgolders maakten de drenkelingen zichtbaar. We pikten er een stuk of vier op.

"ELPE! ELPE!" klonk het vlakbij. Mijn zuster stak haar hand uit en pakte Régis bij zijn kraag. Met vereende krachten werd de jongste van de drie Fransen in de boot getrokken. Hij rilde van kou en zenuwen. "Geef je jas maar" zei mijn zuster royaal. Ze pakte de kletsnatte Régis in mijn beeldige bontjas. Hevig klappertandend bracht hij uit: "Merci." Toen legde hij zijn hoofd op Malie's schouder en viel in slaap.

We keken om ons heen of er meer lampjes te zien waren. De sloepen die binnen bereik bleken werden nu aan elkaar gebonden. Iemand vroeg met een Amerikaans accent naar de kapitein. "He has gone down with the ship" was het zeer vlotte antwoord. De vraag, hoorde ik later, was van de vrijwel geruisloos opgedoken onderzeeër afkomstig. Zij wilden de kapitein hebben. Het werd stil. Hoe lang? Tijd is niet te schatten in die omstandigheden. Maar

juist toen ik diepe droefheid over het einde van de kapitein ging voelen, klonk vast en kalm zijn stem: "Keep close together. We're heading for the evening star." Mijn zuster zei later dat zij toen in de met sterren bezaaide hemel de avondster had gezocht. Ik had achterom gekeken naar het wrak. Het schip was doormidden gebroken want er waren nu twee uiteen drijvende zwarte schaduwen te zien en terwijl ik keek, verhief zich hoog de punt van de boeg als laatste groet, om toen langzaam en voor goed onder de waterspiegel te verdwijnen.

Na mijn gedachten zeer intens aan mijn Moeder in Buenos Aires te hebben gezonden met de steeds herhaalde boodschap: "We maken het goed. We maken het goed. Je kunt ons niet zien, maar we maken het goed" sliep ik in.

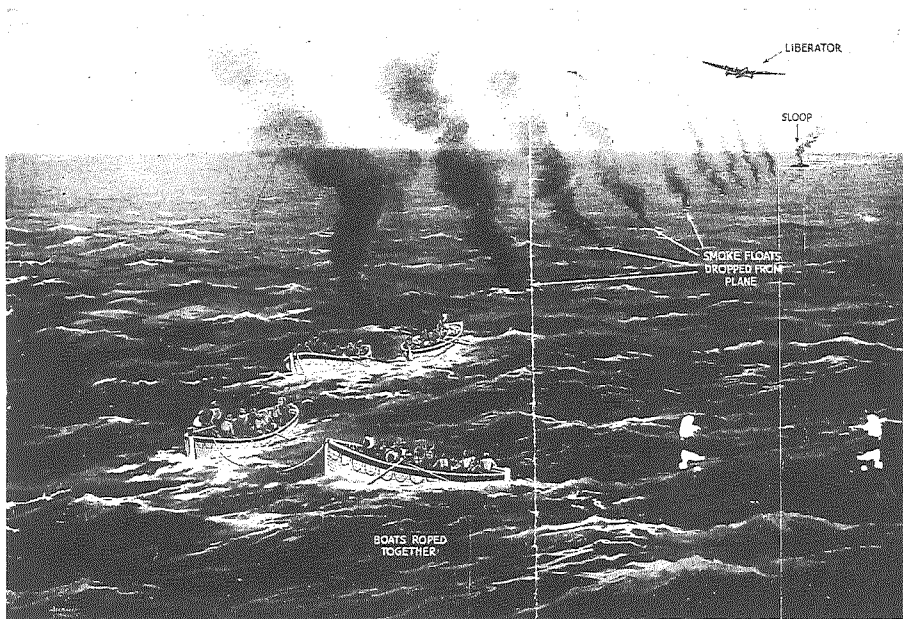
Ochtendgrauwen

Ik had nooit gezien dat Ronald's ogen zo blauw waren. Met een kort toespraakje wees hij ons op het anatomisch verschil tussen mannen en vrouwen, waarop er handig met een zeildoek werd gemanipuleerd, zodat wij drie vrouwen, hurkend over de rand van de sloep in privacy onze plasjes konden doen. Op zo een moment benijdt men de man. Wat ging dat handig.

Iemand zag nu twee vlotten die gelukkig niet te ver afgedreven waren en omdat onze sloep een motor had maakten we de touwen los en gingen er op af. De matroos die er de hele nacht op had gezeten sprong nu met zijn armen zwaaiend wild op en neer. Ook toen we vlakbij waren nog in doodsangst dat we hem niet zouden opmerken. Trillend van kou en zenuwen kroop hij over ons heen tot waar haastig een plaats voor hem ingeruimd werd. Hij was samen met Thomson op het vlot, vertelde hij, maar toen die het water onder de stevige latten had gezien en had horen klotsen had hij geroepen "I can't swim" en was zonder meer in zee gestapt. "I tried to stop him... I told him rafts can't sink". Overmand door emoties en vermoeidheid viel ook hij direct in slaap.

Op het andere vlot waren twee mensen. Een zeeman, die met één arm zwaaiend aandacht trok. Dichterbij gekomen bleek dat hij met zijn andere arm iemand vast hield. Het was het oudste meisje van drie kinderen, die met hun moeder, na de dood van man en vader de reis naar Engeland maakten. Bang dat het deertje 's nachts overboord zou spoelen, had de zeeman haar de hele nacht vastgehouden. Het was voor hem de vierde keer dat hij getorpedeerd was.

De uren vergingen. Er werd weinig gesproken. Ieder was bezig met de eigen

"COMBINED OPERATIONS": A RESCUE AT SEA, BY MEANS OF A LINE OF SMOKE-FLOATS WHICH GUIDED THE SURFACE VESSELS. How a Liberator aircraft of Coastal Command directed the rescue vessels to the small boats 500 miles out in mid-Atlantic—Drawing by Roland Davies

On 10 June a British merchant ship, including women and children, were recently found mere 500 miles from land in the Atlantic with a U-boat lurking near them, by a Coastal Command Liberator. The aircraft guided a sloop along to their rescue and all survivors and passengers, who lay in the sloop, were landed safely at a British port. The survivors, passengers and crew were found in a sloop, so in lifeboats which had been roped together to prevent their dispersal. Within a few hours of their ship being sunk, by torpedoes, food and supplies were dropped to them from the Liberator, with a reassuring note that they would be rescued before dark. As the aircraft's limit of endurance was reached, the captain of the Liberator had a path of smoke floats and aluminium markers from the lifeboats to the sloop which was hurrying to the aid of the shipwrecked people. It was in the early hours of the morning that the Operations Room of a West Coast station of Coastal Command received the request for help. The Liberator flew for six hours, passing over the sloop, which was on the same mission, before wreckage and all were seen on the water. Soon afterwards the aircraft sighted the lifeboats almost hidden by the smoke of explosion, and for the next six hours the Liberator hovered above the survivors, leaving them only for a short interval to guide the sloop. There were some anxious moments, for a U-boat was in the area and was apparently using the slooped sloop as "bait" for other Allied shipping. Twice it was sent exploding by the Liberator. A few hours later, back at their base, the crew learned that all the survivors had been picked up.

en verder zagen we het stipje zich verwijderen. "More floats" hoorde ik roepen en toen, nog voordat de rookbommen tot volle bloei waren gekomen, zwenkte het toestel en kwam recht op ons af. Ze hadden ons gezien! "Ze zien ons!", riep ik en kneep in iemands arm. Ik was niet de enige die half hysterisch weer begon te zwaaien en te roepen. In alle boten stonden en sprongen we als gekken. Na een paar keer om ons heen gecirkeld te hebben daalde het toestel en denderde vlak over ons heen. Daarna verhieven zij zich weer, en bleven soms een half uur onzichtbaar om opeens weer laag over ons heen te komen. We zagen de piloten duidelijk achter hun ruiten naar ons zwaaien.

En dit is wat zij zagen:

WOMEN IN ROPED LIFEBOATS CHEER RESCUE AIRPLANE

Flying Officer Mirsky said, "when we saw floating wreckage and afterwards an enormous patch of oil, my heart sank, for we thought there could be no hope for the survivors. Then almost immediately the captain spotted a line of smoke markers and about three miles on the other side of them were the lifeboats roped together. We went down low and it gave us a tremendous "kick" when the men and women in the boats stood and cheered, waving their arms to us so frantically they looked to be in danger of capsizing."

(Daily Express 5/5/43)

Soms bleven ze lang weg en dan kwam de onrust weer boven. Zou er iets gebeurd zijn? Maar dan raasden ze weer opeens over ons heen. Dit maal werden twee pakketten uit gegooid. Eén kwam niet ver van ons neer en enthousiast werden de touwen weer los gemaakt om het te bemachtigen maar het was op het water uit elkaar gebarsten en nu moesten we onverrichterzake terug naar de anderen. De anderen? Er was geen spoor van hen te bekennen. Waar waren ze gebleven? Ze leken opgeslokt door de zee. Toen merkten we dat de golven veel hoger waren geworden en alles om ons heen aan het zicht onttrokken. Even maar.

Als we zelf door een hoge golf opgetild werden zagen we ons groepje weer, maar o zo ver en o zo klein. Dan zakten we en leken we weer alleen op zee te zijn. De afstand was enorm. Toen begaf de motor het en er moest nu geroeid worden. Roeien als wind en zee tegen je zijn! Wij die niet roeiden kropen zo diep mogelijk weg om de mannen goed zicht te geven... Een snelle blik over boord deed me de schrik om het hart slaan. De afstand leek niet te minderen.

Op de gezichten, rood van inspanning kwamen verbeterd trekken. Harder trokken ze aan de riemen. Harder en harder. Ook Malie herinnert zich de angst dat we steeds verder zouden afdrijven en dat we onze lotgenoten nooit meer terug zouden zien. Ik begon weer zachtjes in mezelf te jammeren. Dat helpt en ik kan het ieder in die omstandigheden aanraden. Het hielp ook om in gedachten mee te roeien want ziet, wat onmogelijk had geleken werd volbracht. We kwamen weer aan de andere sloepen vast te liggen. Uitgeput hingen de mannen over de riemen.

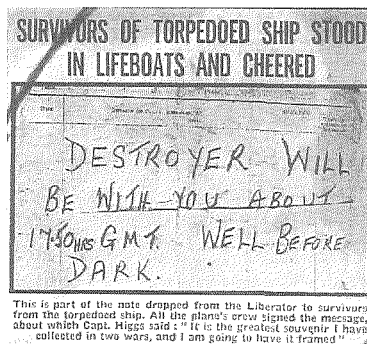
"It was on one of our trips between them and the rescue ship, that I spotted the wake of a U boat. We went down to attack it, but it had disappeared before we could get into position. Shortly afterwards we saw it again and though we made a right turn it evaded us by crash-diving. We told the skipper of the sloop that it was in the vicinity and he asked us to remain as long as possible over the area to keep it down.

Daily Chronicle 5/5/43

Omdat de onderzeeër nog in de buurt was had men de zeer welkome boodschap: "Destroyer will be with you about 17.50 hrs. G.M.T. Well before dark" niet met Aldislampen geseind maar met de hand geschreven en in de containers gestopt. Ons wachten had een doel gekregen.

We tuurden en spiedden onophoudelijk de horizon af. Na enige tijd zag ik iets dat op rook leek, maar ik hield me stil, omdat ik bijziend ben. Om me te controleren keek ik weg, wachtte... en keek weer terug en weer heen en weer terug naar dat kleine grijze veegje. Ja, het was rook.

"I see smoke" opperde iemand. "So do I", zei een ander, waarop ik het ook beaamde. Het veegje werd een pluimpje, toen een pluim met daaronder nu duidelijk een snel op ons afvarend schip. Maar weer schrik. Wat nu? Vlakbij gekomen wendde het schip de steven naar stuurboord van ons af. Ontzet keken we toe. Het was onmogelijk dat ze ons niet gezien hadden. Er was nog genoeg daglicht. Wat te doen? Weer rookbommen uitgooien? Gebiologeerd, onze ogen gekleefd aan het cirkelende schip vroegen we ons af wat dit te betekenen had. Maar toen kwam de kleine destroyer stil te liggen. Over het

water schalde een stem door een luidspreker: "Hurry. There is little time. Your lives and our lives are in danger!" We maakten ons weer zo klein mogelijk en hielden onze ogen gericht op de gezichten van de roeiers. Met wind en stroming mee vlogen we voort. Onze sloepjes rezen omhoog en daalden in de woelige zee nu vrijwel tegen de scheepswand aan. Brede netten, die als touwladders dienden waren al neergelaten. Het was een zenuwachtig grijpen, missen, weer grijpen en dan klauteren. Van boven strekten zich tientallen handen uit om ons beet te pakken, maar dan waren ze vlak binnen bereik en even later leken ze meters ver boven ons. Wij konden ons nauwelijks staande houden in de heftig op en neer dansende reddingsboten. Daar klemde zich stevig een paar handen om mijn polsen. Tegelijk gaf Ronald mij een flinke por omhoog en toen stond ik met rare bibberknieën op het dek. Er stond iemand klaar met een pin bord. "Your name please?" De vreemde naam deed hem opkijken. De arme jongen schrok. Voor hem stond een jonge vrouw gehuld in een militaire jas met de rang van majoor medische dienst. Ik was vergeten dat Régis mijn jas aan had. Ik spelde mijn naam en wankelde verder waar we een kolossale mok met hete thee in de handen kregen geduwd. Sterke Engelse thee met veel suiker en melk. "A fag?" O ja natuurlijk. Een cigaret, "Player's Please" werd voor je aangestoken want je eigen handen trilden te veel.

En daar waren ook de Fransen. "Oh les petites Hollandaises" en we werden voor de verbaasde ogen van de bemanning stevig omhelsd. Régis kwam er minder goed van af. "Traître! Verrader" werd hem toegevoegd: "Wij wilden nog de periscoop van de onderzeeër afbreken maar waar was Régis? Die zat in de sloep bij de petites Hollandaises te slapen".

Iedereen was nu aan boord. De sloepen werden lek geschoten zodat ze geen gevaar voor andere schepen zouden zijn. En toen werden we naar binnen geleid. De vrouwen kregen de grote mess van de officieren toegewezen. Hoeveel waren we? Ik weet het niet meer. Ik schat 17. We pasten er niet allemaal in en Malie kreeg een hangmat in de gangway. Voor mij kwam in de gang onder haar een stretcher. Wat we te eten kregen en hoe dat geserveerd werd, weet ik niet meer. Ik herinner me alleen nog duidelijk de verrukkelijke thee die steeds klaar stond. De storm wakkerde aan. Het schip ging onbeschrijfelijk tekeer. Soms kwam de kiel gedeeltelijk boven water. Als dan een golf tegen de bodem sloeg klonk dat als een kanonschot en vlogen we overeind. Boven mij zwaaiden mijn zuster's contouren heen en weer.

Wordt vervolgd

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 11 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

Bloch M.	Amsterdam
Heezemans A.W.	Eindhoven
Weezel Errens A.F.A. van	Amersfoort
Bosch J.W.Th.	Wassenaar
Moddemeyer E.	Den Haag
Baron van Lamsweerde L.A.P.M.	Hilversum
Padt A. van der	Almere Stad

Verhuisd:

Korver W.O.E.	23441 Golden Springs Drive	
	114 Diamond Bar	CA 91765 U.S.A.
Kool L.D.G.	Geversstraat 15a	2341 GA Oegstgeest
Veen L.J. van der	5 Fullerton Court	Udney Park Road
	Teddington, TW119BG	Middlesex (GB)
Grand E. le	Schouwenhove 66	2332 DR Leiden

Nieuwe leden:

Kootstra J.	P.O. Box 1952	
	Grave Valley	CA 9549-1952 U.S.A.
Lachman E.G.	55 Rue Vaneau	Paris 75007 France
Mourik D. van	Heerenweg 65	2465 AB Rijnsaterwoud

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47